

Fothergilla

– Keuringsrapport

Ing. G. Fortgens

Van 2004 tot en met 2008 werden meer dan 40 klonen en vier cultivars van *Fothergilla* onderzocht. Op basis van dit onderzoek werd een sortimentoverzicht in Dendroflora Nr. 48 (pag. 87-102) gepubliceerd. Zoals voorzien kreeg het sortimentsonderzoek een vervolg door de beschikbare cultivars op te planten voor een sterrenkeuring. In 2017 en 2018 werden 15 cultivars beoordeeld op sier- en gebruikswaarde.

De lastige identificatie was de voornaamste aanleiding voor de keuringscommissie om, van 2004 tot en met 2008, het *Fothergilla*-sortiment te onderzoeken. Op de kwekerij van B.P. van Echteld te Boskoop werden 43 klonen en vier benaamde cultivars ('Blue Mist', 'Bulkyard', 'Mount Airy' en 'Zundert') opgeplant. Planten, gekweekt onder de toen gangbare namen *Fothergilla gardenii*, *F. major* en *F. monticola*, werden verzameld bij 20 verschillende kwekers. Het viel destijds al op dat, hoewel algemeen aanvaard als synoniem van *Fothergilla major*, veel kwekers nog planten onder de naam *F. monticola* kweekten. In sommige gevallen weken deze af van de klonen van *F. major*, die deze kwekers ook kweekten. Uiteindelijk bleek het ondoenlijk om via veldonderzoek tot een sluitende conclusie te komen. In 2007 publiceerden Tom Ranney et al. hun onderzoeksresultaten waarin ze onweerlegbaar aantoonde dat *F. gardenii* en *F. major* gemakkelijk hybridiseren en dat ook veel bestaande cultivars tot deze hybride blijken te behoren.

Vier species en een hybride

Fothergilla is een klein geslacht van bladverliezende heesters, inheems in het zuidoostelijk deel van de Verenigde Staten. Een recente publicatie (Haynes et al., 2020), die is verschenen na afronding van de keuring, stelt dat er thans aanwijzingen zijn om naast *F. gardenii* en *F. major* (voor uitgebreide soortbeschrijvingen, zie Dendroflora Nr. 48, pag. 92 en pag. 99) nog twee soorten te erkennen: *F. parvifolia* en *F. milleri*. (zie kader). De bevindingen uit de publicatie van Haynes et al. konden niet meegenomen worden ter identificatie van de planten in de keuring. Nadere bestudering van deze publicatie én van de planten uit de keuring zal uitkomst moeten brengen voor het actualiseren van de tenaamstelling van *Fothergilla* in het handelssortiment. De natuurlijke verspreidingsgebieden van de soorten komen gedeeltelijk overeen, maar *F. major* heeft een groter verspreidingsgebied en groeit wat meer landinwaarts en in hogere delen. De planten groeien op verschillende standplaatsen.

De chromosoomaantallen van *F. gardenii* en *F. major* zijn niet gelijk, maar toch hybridiseren de planten. Omdat de natuurlijke verspreidingsgebieden elkaar overlappen blijken er ook in de natuur hybriden te bestaan. Ook in cultuur is hybridisatie bekend. In kwekerijen en tuinen komen planten voor die duidelijk intermediair zijn tussen de beide soorten. Hoewel deze soms meer neigen naar *F. gardenii* en soms meer naar *F. major*.

Met de publicatie van Ranney et al. (2007) kwam een voorlopig einde aan de onduidelijkheid rondom de soorten *F. gardenii* en *F. major*. Zij concludeerden dat het morfologisch niet mogelijk is om deze soorten en de hybriden van elkaar te onderscheiden. Ook zagen ze opmerkelijke verschillen tussen de chromosoomaantallen van de soorten *F. gardenii* tetraploid ($2n=48$) en *F. major* hexaploid ($2n=72$). De hybriden bleken pentaploid ($2n=60$). Het chromosoomaantal van de hybriden blijkt exact intermediair tussen dat van de soorten. Dit leidde tot de publicatie van de hybridesoortnaam *Fothergilla ×intermedia* voor de hybride tussen *F. major* en *F. gardenii*.

Het probleem blijft echter, dat op basis van uiterlijke kenmerken vaak niet goed kan worden vastgesteld of het om *F. ×intermedia* gaat, of om één van beide soorten. Bij de keuring viel op dat bij de cultivars die nu onder de te verwachten steriele *F. ×intermedia* vallen er weinig (slechts enkele bij *F. ×intermedia* 'Rein Bulk') of geen vruchten tot ontwikkeling kwamen.

Fothergilla ×intermedia 'Blue Shadow', terugloop (FOTO: RH)

TABEL 1: VERSCHILLEN TUSSEN *F. GARDENII* EN *F. MAJOR*

KENMERK	<i>F. GARDENII</i>	<i>F. MAJOR</i>
Wortelopslag	veel	weinig
Twijgen	dun	dik
Bladgrootte	klein	groot
Bladkleur	grijsgroen	groen
Bloei	voor bladuitloop	tijdens bladuitloop

Haynes et al. (2020) beschrijft enkele in het wild gevonden diploïde planten ($2n = 24$) die voorheen werden beschouwd als behorend tot de soort *F. gardenii*, die tot dan alleen bekend was als tetraploïd ($2n = 48$). Dit leidde tot de beschrijving van de nieuwe soort *F. milleri* en het weer instellen van de oude soort *F. parvifolia*:

Fothergilla milleri W.D. Phillips & J.E. Haynes, 2020, komt in kenmerken sterk overeen met *F. gardenii*, maar wijkt ondermeer af door de opstaande bladstand (tegenover een vlakke bladstand bij *F. gardenii*), blauwgroen tot grijsgroen blad (groen bij *F. gardenii*) en een kortere bladsteel dan bij *F. gardenii*.

Fothergilla parvifolia Kearney, 1903, lijkt ook veel op *F. gardenii* maar heeft hangend blad met een hartvormige bladvoet.

Fothergilla gardenii 'Zundert' (FOTO: RH)

Hij merkt terloops op dat er toen al verwarring was over de soorten (citaat): "In catalogi komen nog meer namen voor, doch ik ken er maar ééne soort. Zoo is Gardenii slechts een synoniem, in de wereld gekomen, doordien Dr. Fothergill het eerste exemplaar van Dr. Garden uit Carolina ontving". *F. gardenii* groeit in de natuur in lager gelegen, vochtigere gebieden. Over het algemeen is de typische *F. gardenii* vrij gemakkelijk te onderscheiden van *F. major* doordat deze bloeit voor het uitlopen van het blad en dunnere twijgen en kleinere, gladdere bladeren heeft. Bovendien hebben de bladeren vaak een blauwige gloed. Daarnaast zijn de herfstkleuren wat wisselender en vaak minder fraai dan bij *F. major*.

Fothergilla major komt van nature in meer heuvelachtige streken voor, voornamelijk vanaf een hoogte van 500 m en hoger. De plant groeit daar op hellingen waar het 's zomers vrij droog is en de dagen zonnig en warm zijn en de nachten relatief koel. De herfstverkleuring van *F. major* is vrijwel ieder jaar beter dan bij *F. gardenii*.

F. major is iets beter winterhard (USDA zone 4) dan *F. gardenii* (USDA zone 5), maar in het Nederlandse klimaat (USDA zone 7 en 8) maakt dit niet uit.

Fothergilla major (FOTO: GF)

Kenmerken

Alle *Fothergilla* zijn bladverliezende heesters, gewoonlijk niet hoger dan 3 m. De twijgen groeien enigszins zigzag. De jonge twijgen zijn licht grijsbruin en dicht bezet met korte stervormige beharing. De oude(re) twijgen zijn kaal. Het blad is enkelvoudig en staat verspreid tot bijna 2-rijig. Het is (breed) omgekeerd eirond tot ovaal, soms bijna rond. De onderzijde is bezet met sterharen, tenminste in de nerfoksels. Het zomerblad is donkergroen tot blauw-grijsgroen. De herfstkleur is geel, oranje, rood tot purper. De bloemen staan in compacte opstaande aren, afhankelijk van de soort tot circa 5 cm lang en 4 cm in doorsnede. De bloemen hebben geen kroonbladen en vooral de 14-28(33) naar buiten gerichte meeldraden vallen op. De meeldraden zijn (crème)wit en hebben lichtgele tot roomgele helmhokjes. De bloemen verspreiden een aangename, zoete geur. Na de bloei ontwikkelen zich donkerbruine tweehokkige doosvruchten, die gewoonlijk twee donkerbruine zaden bezitten.

De eerste soort die zijn weg naar de Europese kwekerijen vond was *Fothergilla gardenii*. In 1867 beschrijft C. de Vos deze soort (als *F. alnifolia*).

Sier- en gebruikswaarde en toepassing

Fothergilla gedijt het best op goed doorlatende, enigszins zure grond. Bij een pH hoger dan 6 zal de groei achterblijven en de bloeirijkheid minder worden. Iedere veen-, zand- of lemige grond zal voldoen. Vermijd zwaardere (klei)gronden en zorg dat er geen stilstaand water rond de wortels blijft staan. Een plek in de zon of halfschaduw voldoet prima. In (diepe) schaduw zullen de planten minder rijk bloeien.

Op meerdere tijdstippen in het jaar is *Fothergilla* aantrekkelijk. In april bloeien de planten vaak zeer rijk met de hierboven beschreven (crème) witte bloemaartjes. Het tweede moment van grote sierwaarde is in de herfst. De herfstverkleuring van *Fothergilla*-bladeren behoort tot de beste van alle heesters. Afhankelijk van klimaat, grondsoort, vochtigheid en standplaats kleuren de bladeren van *Fothergilla* gedurende meerdere weken geel, oranje, rood en/of purper. Verschillende cultivars hebben 's zomers blauw- tot grijsgroen blad, wat eveneens van toegevoegde sierwaarde is. Door deze bladkleuren zijn de planten goed te combineren met vaste planten, bijvoorbeeld in borders of plantvakken.

Fothergilla wordt niet veel toegepast in de openbare ruimte. Dit heeft alles te maken met het scheppen van de juiste bodem- en groeiomstandigheden. Maar als hieraan wordt voldaan is er eigenlijk geen reden om *Fothergilla* niet op grotere schaal in het openbaar groen te gebruiken. Het slagingspercentage bij vermeerdering is soms relatief laag, waardoor de kostprijs naar verhouding hoog is. In het (kleinschalig) openbaar groen kan *Fothergilla* goed in kleine en middelgrote groepen worden gebruikt. Afwisseling met andere (lagere) heesters of rozen kan erg mooi zijn, evenals onderbegroeiing door vaste planten. Op kleinere schaal kunnen dergelijke combinaties ook in de particuliere tuin worden gemaakt. Het is daarbij aan te raden om geen voorjaarsbloeiende geel- of witbloeiende planten met *Fothergilla* te combineren. De bloemkleuren zullen dan tegen elkaar wegvallen waardoor het effect van de mooie bloemstructuur van *Fothergilla* teniet wordt gedaan.

F. gardenii 'Blue Mist'
(FOTO: RH)

F. gardenii 'Carolina'
(FOTO: RH)

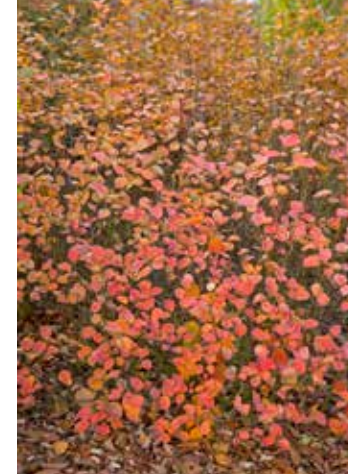
F. gardenii 'Glaucophylla'
(FOTO: RH)

F. gardenii 'Harold Epstein'
(FOTO: RH)

F. gardenii 'Zundert'
(FOTO: RH)

F. xintermedia 'Blue Shadow'
(FOTO: RH)

Keuringsrapport

In 2015 werden 15 cultivars van *Fothergilla* opgeplant in de sortimentstuin van Klaas Verboom in Boskoop. De planten werden ter beschikking gesteld door Mark Bulk, Boskoop. Deze planten werden meerdere keren beoordeeld in het voorjaar, de zomer en de herfst van 2017 en 2018. Op de keuringslocatie werden ook metingen verricht zoals de vorming van worteluitlopers, bloeirijkheid en de lengte en doorsnede van de bloeiwijzen. Deze metingen werden verricht aan planten die op veengrond opgeplant stonden. Omdat de planten wellicht anders kunnen reageren op andere grondsoorten, moeten de metingen als indicatief worden beschouwd.

Op basis van de keuringsresultaten zijn waardersterren toegekend aan verschillende cultivars. Hierbij moet worden opgemerkt dat verschillende cultivars tot nu toe slechts mondjesmaat worden gekweekt en daarom moeilijk verkrijgbaar zijn. De bevindingen van de keuringscommissie komen er op neer dat verschillende cultivars van *Fothergilla xintermedia* min of meer inwisselbaar zijn: 'Red Licorice', 'Rein Bulk', 'Sea Spray' en 'Suzanne'. 'Windy City' is een iets lossere plant.

Beoordelingen

- *** = uitstekend
- ** = zeer goed
- * = goed
- s = voor speciale doeleinden
- o = kan vervallen

o *F. gardenii* 'Blue Mist'

(Morris Arboretum, Philadelphia, Pennsylvania, Verenigde Staten van Amerika, 1979)

GROEIWIJZE: gedrongen, breed, veel worteluitlopers

BLOEIWIJZE: 3,0-4,5 x 2,5-3,5 cm

BLAD: klein, blauwgrijs

HERFSTKLEUR: geel, oranje

Groeit breed opgaand en relatief compact. De plant vormt opvallend veel worteluitlopers maar behoudt toch een mooie gedrongen plantvorm. De bloeirijkheid is gemiddeld, er zijn cultivars die (beduidend) rijker bloeien, maar ook die slechter bloeien. Zoals ook in *Dendroflora* 48, pag. 93 aangehaald, is het een vrij zwakke plant die, na schade door snoei of vorst, niet altijd goed hergroeit.

F. xintermedia 'Blue Shadow' is wat dat betreft sterker, maar heeft het nadeel erg instabiel te zijn.

* *F. gardenii* 'Carolina'

Syn. *F. gardenii* 'Brian Upchurch'
(Mark Bulk & Ronald Houtman, Boskoop, 2012)

GROEIWIJZE: gedrongen, breed, vrijwel geen worteluitlopers

BLOEIWIJZE: 3,5-5 x 2,5-3,5 cm

BLAD: gezaagd, gekarteld.

HERFSTKLEUR: oranje, rood

Gedrongen en compact, maar breed opgaand groeiend. Vormt vrijwel geen worteluitlopers, waardoor het steeds een mooi gevormde plant blijft. Als plant is het een van de betere cultivars. Helaas zijn de bloemknoppen gevoelig voor nachtvorst. In één van de keuringsjaren zijn

vrijwel alle bloemen bevroren. De planten kunnen in bepaalde jaren zeer veel vruchten dragen. Ondanks deze kleine "nadelen" is 'Carolina' een goede cultivar.

o *F. gardenii* 'Glaucophylla'

(Dr. B.K. Boom, 1959):

GROEIWIJZE: laag, breed, geen worteluitlopers

BLOEIWIJZE: 3,0-4,5 x 2,0-3,0 cm

BLAD: blauwgrijze gloed

HERFSTKLEUR: niet opvallend

Deze kloon zou al vanaf circa 1935 in Nederland in cultuur zijn geweest onder de namen *F. gardenii glaucophylla* en *F. glaucophylla*. Dr. B.K. Boom meldt dat de bladeren groter zijn dan bij *F. gardenii* en dat de bladonderzijde opvallend blauwachtig grijsgroen is. Deze vrij zwakke cultivar is op zeer kleine schaal in Nederland in cultuur.

s *F. gardenii* 'Harold Epstein'

(The Arnold Arboretum, Jamaica Plain, Massachusetts, Verenigde Staten van Amerika, 2001)

GROEIWIJZE: klein blijvend, laag, breed

BLOEIWIJZE: 3,0-4,5 x 2,0-3,0 cm

BLAD: donkergroen, kleiner dan bij de typische *F. gardenii*

HERFSTKLEUR: geel tot oranje-rood

De keuringscommissie beoordeelde deze plant met zijn dwergachtige groei als een buitenbeentje in het geslacht en hoewel niet geschikt voor groot-schalige toepassing is de plant wel te waarderen als een liefhebbersplant.

De cultivar werd genoemd naar verzamelaar Harold Epstein (Larchmont, New York) die deze plant zelf in het wild in Jessup County, Georgia verzamelde. Hij stuurde materiaal naar het Arnold Arboretum, die de plant naar hem noemde. Tijdens één van de keuringsjaren zijn vrijwel alle bloemknoppen door nachtvorst bevroren.

o *F. gardenii* 'Zundert'

(Mark Bulk, Boskoop, 2003)

GROEIWIJZE: breed, liggend, uitstoelend met worteluitlopers

BLOEIWIJZE: 3,0-4,5 x 2,5-3,0 cm

BLAD: ovaal, gaafrandig, opstaand, lang aanblijvend

HERFSTKLEUR: niet opvallend

Mark Bulk ontving de oorspronkelijke plant van Cees van Ostaayen (Zundert). Omdat de plant afweek van andere benaamde cultivars, werd deze naar de herkomst genoemd: 'Zundert'. Binnen het sortiment *F. gardenii* valt 'Zundert' op door de lage groeiwijze en de eigenschap dat de plant in het najaar zeer lang het nog groene blad behoudt. Vanwege de opstaande bladstand behoort 'Zundert' wellicht niet tot *F. gardenii*, maar tot *F. milleri* (zie: "Vier species en een hybride").

o *F. xintermedia* 'Blue Shadow'

(Gary Handy, Handy Nursery, Sandy, Oregon, Verenigde Staten van Amerika, 2002)

GROEIWIJZE: breed, opgaand, iets worteluitlopers

BLOEIWIJZE: 4,5-5,5 x 2,5-3,5 cm

BLAD: grijsblauw

F. xintermedia 'Mount Airy'
(FOTO: RH)

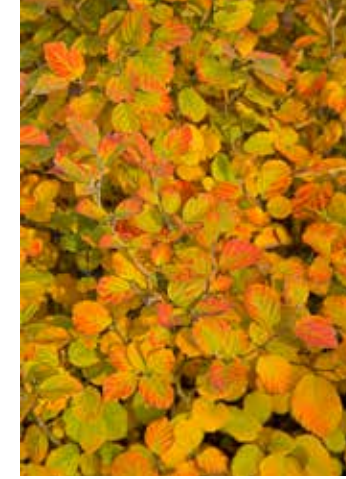
F. xintermedia 'Red Licorice'
(FOTO: RH)

F. xintermedia 'Rein Bulk'
(FOTO: RH)

F. xintermedia 'Sea Spray'
(FOTO: RH)

F. xintermedia 'Suzanne'
(FOTO: RH)

F. xintermedia 'Windy City'
(FOTO: RH)

HERFSTKLEUR: geel, oranje, (oranje)rood tot purperrood
'Blue Shadow' is een rijkbloeiende selectie die ontstond als een afwijkende tak met blauwgrijs blad in de cultivar 'Mount Airy'. De bladkleur is bijzonder mooi grijsblauw, terwijl het jonge blad iets brons gekleurd is. Vanuit de grond komen regelmatig weer groenbladige scheuten. Deze moeten worden verwijderd. Naast het feit dat de plant groene scheuten vormt, is 'Blue Shadow' vrij gevoelig voor meeldauw. De herfstkleuren zijn iets minder intens dan bij 'Mount Airy', maar nog steeds de moeite waard.

* *F. xintermedia* 'Mount Airy'
(Michael Dirr, Athens, Georgia, Verenigde Staten van Amerika, circa 1988)
GROEIWIJZE: breed, opgaand, vrij veel worteluitlopers
BLOEIWIJZE: 4,5-5,5 x 2,5-3,5 cm
BLAD: blauwgroen
HERFSTKLEUR: geel, oranje, (oranje)rood tot purperrood
Gezonde, goed groeiende cultivar met breed opgaande groeiwijze. Uiteindelijk wordt deze cultivar circa 1-1,5 m hoog. Het blad is diepgroen. Bloeit steeds rijk. Bladeren lang aan de plant blijvend zodat de herfstkleuren lang zichtbaar zijn. 'Mount Airy' is één van de gemakkelijkst te vermeerderen cultivars met steeds een vrij hoog slagingspercentage bij stekken. Jong blad iets brons (iets lichter dan in andere cv's). De plant lijkt zeer sterk op 'Sea Spray'. 'Mount Airy' werd halverwege

de jaren '70 van de vorige eeuw door Michael Dirr gevonden in het gelijknamige park in Cincinnati, Ohio. Ruim tien jaar later heeft hij materiaal verzameld en vervolgens geïntroduceerd (pers. comm. M. Dirr). In de Verenigde Staten is 'Mount Airy' een van de populairste cultivars.

* *F. xintermedia* 'Red Licorice'
(Bernheim Arboretum and Research Forest, Clermont, Kentucky, Verenigde Staten van Amerika, 1995)
GROEIWIJZE: breed, compact, vrij veel worteluitlopers
BLOEIWIJZE: 4,5-6,0 x 3,0-4,0 cm
BLAD: Jong blad iets brons, later heldergroen tot donkergroen
HERFSTKLEUR: oranje tot dieprood
In de beoordeling vond de keuringscommissie dat 'Red Licorice' vrijwel of helemaal gelijk is aan 'Suzanne'. Het heldergroene tot donkergroene blad van 'Red Licorice' is het meest "groen" van alle cultivars. De nerven liggen duidelijk zichtbaar aan de bovenzijde van het blad. Rijkbloeiend.

* *F. xintermedia* 'Rein Bulk'
(Rein Bulk, Boskoop, 2012)
GROEIWIJZE: breed, compact, met iets worteluitlopers
BLAD: heldergroen tot donkergroen
BLOEIWIJZE: 4,5-6,0 x 3,0-3,5 cm
HERFSTKLEUR: geel, oranje, rood
Lijkt vrij sterk op 'Red Licorice' en 'Suzanne' en is min of meer uitwisselbaar met deze twee.

'Rein Bulk' viel in de keuring op door de rijke bloei. Zowel het jonge blad als het volgroeide blad zijn groen.
Opvallend genoeg vormt 'Rein Bulk', als één van de weinige *F. xintermedia*, vruchten, zij het spaarzaam. Hierdoor wijkt deze cultivar af van andere *F. xintermedia*, die steriel zijn.

o *F. xintermedia* 'Sea Spray'
(Verenigde Staten van Amerika, voor 1998)
Groeiwijze: breed, compact, met iets worteluitlopers
BLAD: glimmend donker blauwgroen
BLOEIWIJZE: 4,5-5,5 x 3,0-4,0 cm
HERFSTKLEUR: geel, oranje, purperrood
Goed vertakte, relatief compacte plant met een uniforme, vrij ronde groeiwijze tot circa 1,5 m hoogte en doorsnede. Het blad is glimmend donker blauwgroen en 'Sea Spray' wijkt daarmee af van de min of meer gelijkende cultivars 'Red Licorice', 'Rein Bulk' en 'Suzanne'. Het glimmende blad lijkt zeer sterk op dat van 'Mount Airy'. Toont ten opzichte van andere, min of meer gelijkende, cultivars wat later in het seizoen herfstkleuren, gewoonlijk purperrood met geel en oranje.

o *F. xintermedia* 'Suzanne'
(Michael Dirr, Athens, Georgia, Verenigde Staten van Amerika, na 2009)
Groeiwijze: breed, compact, iets worteluitlopers
BLAD: heldergroen tot donkergroen
BLOEIWIJZE: 4,5-6,0 x 3,5-4,0 cm
HERFSTKLEUR: geel, oranje, (oranje)rood

In de ogen van de keuringscommissie vrijwel of helemaal gelijk aan 'Red Licorice'. Compact groeiende en rijkbloeiende cultivar. De plant groeit iets compacter dan 'Mount Airy' en het blad kleurt intens geel tot donkerrood in de herfst. Dirr noemde deze cultivar naar zijn jongste dochter. In de Verenigde Staten is kort na de introductie materiaal van 'Suzanne' vermengd met 'Mount Airy'. Veel in de Verenigde Staten als 'Suzanne' gekweekte planten blijken 'Mount Airy' te zijn (pers. comm. M. Dirr).

o *F. xintermedia* 'Windy City'
(Roy Klehm, Beaver Creek Nursery, Avalon, Wisconsin, Verenigde Staten van Amerika, circa 1990)
GROEIWIJZE: compact, iets worteluitlopers
BLOEIWIJZE: 4,5-5,5 x 3,5-4,0 cm
BLAD: lichtgroen
HERFSTKLEUR: geel, orangerood
Rijkbloeiend en zou iets beter winterhard zijn dan andere cultivars. Lijkt vrij sterk op 'Mount Airy', maar groeit, zeker op jonge leeftijd, iets sterker. Werd op zeer kleine schaal in Nederland gekweekt, maar gezien de geringe onderscheidbaarheid van 'Mount Airy' is 'Windy City' waarschijnlijk niet meer in cultuur.

o *F. major* 'Bulkyard'
(Mark Bulk & Ruud van der Werf, Boskoop, 1998)
GROEIWIJZE: opgaand
BLOEIWIJZE: 1,2-2,0 x 2,0-2,5 cm, niet rijkbloeiend
BLAD: groot, gekroesd
HERFSTKLEUR: oranje-geel tot diep rood

F. major 'Bulkyard'
(FOTO: RH)

F. major 'Lansing'
(FOTO: RH)

F. major 'Velho'
(FOTO: RH)

Interessante en afwijkende *Fothergilla major* met een mooie herfstkleur maar door de moeilijke stekbaarheid en regelmatig dode takken niet aanbevolen. Ook is het geen rijkbloeiende cultivar en zijn de bloeiwijzen duidelijk kleiner dan bij andere cultivars. Het is, met het relatief grote, ietwat gekroesde blad, wel een zeer herkenbare cultivar. De plant werd oorspronkelijk gekweekt door A.G.M. Verbij te Boskoop die deze kweekte voor enkele klanten die specifiek naar de *Fothergilla* met het "krulblad" vroegen. Hoewel dus in eerste instantie bedoeld als "werknaam" om verwarring met andere klonen van *F. major* te voorkomen, werd 'Bulkyard' eind jaren '90 van de vorige eeuw als cultivarnaam geïntroduceerd. Bulkyard was de naam van het bedrijf dat Mark Bulk en Ruud van der Werf samen hadden

** *F. major* 'Lansing'

(Wim van der Werf, Boskoop, Nederland, 2006)
GROEIWIJZE: opgaand, geen worteluitlopers
BLOEIWIJZE: 4,0-5,0 x 3,0-4,0 cm, rijke bloei
BLAD: groen, ook het jonge blad
HERFSTKLEUR: geel tot (oranje) rood
Lijkt op 'Velho', maar is gezonder en heeft iets kleiner blad. 'Lansing' bloeit gewoonlijk zeer rijk en geeft goede herfstkleuren. 'Lansing' werd als zaailing geselecteerd uit in het wild in de Verenigde Staten verzameld zaad. De plant viel direct op door de vrij compacte groei, goede vertakking, rijke bloei en jaarlijks goede herfstkleuren. Bleef goed presteren gedurende de gehele keuringsperiode.

o *F. major* 'Velho'

(Marjatta Uosukainen, MTT Healthy Plant Station, Lauka, Finland, 1997)
GROEIWIJZE: compact, breed opgaand, iets worteluitlopers
BLOEIWIJZE: 4,5-6,0 x 3,5-4,5 cm, bloeirijkheid gemiddeld
BLAD: breed rond, groen, ook het jonge blad
HERFSTKLEUR: geel - rood
VRUCHTEN: aanwezig
In het Mustila Arboretum te Elimäki, Finland, groeide al vele jaren een exemplaar van *F. major* die in het Finse klimaat winterhard bleek. Men zag de mogelijkheden voor de Finse markt en besloot de kloon te benamen en in Finland te introduceren. 'Velho' (Fins voor "tovenaar") is uitzonderlijk winterhard en overleefde zelfs de zeer strenge winters in Finland in de jaren '80 van de vorige eeuw. Hoewel de plant een compacte groeiwijze heeft, wordt het uiteindelijk een forse struik van circa 2 m hoog. Tijdens de keuring stierven af en toe (delen van) takken af.

BEKRONING	NAAM	OPMERKINGEN
**	<i>F. major</i> 'Lansing'	Laag en compact, geen worteluitlopers, goede vertakking; rijke bloei; gele- tot (oranje)rode herfstkleuren
*	<i>F. gardenii</i> 'Carolina'	Compact opgaand, vrijwel geen worteluitlopers; oranje en rode herfstkleuren
*	<i>F. ×intermedia</i> 'Mount Airy'	Breed opgaand, vrij veel worteluitlopers; rijke bloei; herfstkleuren geel, oranje, rood en purperrood; goede kweekbaarheid
*	<i>F. ×intermedia</i> 'Red Licorice'	Breed en compact, vrij veel worteluitlopers; rijke bloei; herfstkleuren oranje tot dieprood; min of meer inwisselbaar met 'Rein Bulk', 'Sea Spray' en 'Suzanne'
*	<i>F. ×intermedia</i> 'Rein Bulk'	Breed en compact, met iets worteluitlopers; rijke bloei; herfstkleuren geel, oranje en rood; min of meer inwisselbaar met 'Red Licorice', 'Sea Spray' en 'Suzanne'
s	<i>F. gardenii</i> 'Harold Epstein'	Klein blijvend, laag en breed; kleiner blad dan andere cv's; herfstkleuren geel tot oranje-rood

Niet gekeurde cultivars

Een aantal cultivars werd niet gekeurd. Deze staan vermeld in Dendroflora Nr. 48. Aanvullend hierop zijn sinds het verschijnen van Dendroflora enkele nieuwe cultivars geïntroduceerd. Ook deze werden niet gekeurd:

***F. ×intermedia* 'Alice' (LEGENDS OF THE FALL)**

(Brian McGowan, South Egremont, Massachusetts, Verenigde Staten van Amerika, 2019)
Struik tot circa 1,5 m hoog en breed. Zoals de handelsnaam al doet vermoeden is ook deze cultivar geselecteerd vanwege de herfstkleuren. Deze zijn geel, oranje, rood en purper. In de literatuur wordt opgemerkt dat 'Alice' goed te vermeerderen is. 'Alice' werd door Spring Meadow Nurseries, Grand Haven, Michigan, Verenigde Staten, geïntroduceerd.

***F. milleri* 'Redneck Nation'**

(Green Nursery, Fairhope, Alabama, Verenigde Staten van Amerika, voor 2018)
Recent onderzoek heeft uitgewezen dat in het zuidelijk deel van het verspreidingsgebied *F. gardenii* vrijwel altijd diploïd is. Pas ter hoogte van de grens tussen de staten Georgia en South Carolina komen er tetraploïde vormen van *F. gardenii* voor. Inmiddels is duidelijk dat dit geen *F. gardenii* zijn, maar *F. milleri* of *F. parvifolia* (zie: "Vier species en een hybride"). Materiaal van een diploïde *Fothergilla* werd door een lokale botanist, Fred Nation, verzameld in de buurt van de Styx River in Baldwin County, in het zuiden van Alabama. Deze plant blijkt tot *F. milleri* te behoren. De blauwgroene bladeren zijn relatief dik zacht behaard. In de herfst kleuren ze oranje en rood.

Literatuur

BOOM, DR. B.K. (1982): Nederlandse Dendrologie. Twaalfde druk, geheel bijgewerkt. H. Veenman & Zonen B.V., Wageningen.

DIRR, MICHAEL A. (2017): The rise of *Fothergilla* – Nursery Management, January 18, 2018.

HAYNES, JAKE E., WHITNEY D. PHILLIPS, ALEXANDER KRINGS, NATHAN P. LYNCH & THOMAS G. RANNEY (2020): Revision of *Fothergilla* (Hamamelidaceae), including resurrection of *F. parvifolia* and a new species, *F. milleri*. *PhytoKeys* 144: 57-80.

HOUTMAN, R.T. (2012): *Fothergilla* – sortimentsonderzoek. *Dendroflora* Nr. 48-2011: 87-102). Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen, Houten & Nederlandse Dendrologische Vereniging, Schiedam.

HOUTMAN, R.T. (2018.): *Fothergilla*, de Amerikaanse puzzel opgelost, *Stad+Groen* 3-2018; 64-71.

RANNEY, THOMAS G., NATHAN P. LYNCH, PAUL R. FANTZ AND PAUL CAPIELLO (2007): Clarifying Taxonomy and Nomenclature of *Fothergilla* (Hamamelidaceae) Cultivars and Hybrids. *HortScience* Vol. 42(3), June 2007: 470-473.

VOS, C. DE (1867): *Woordenboek der Voornaamste Heesters en Coniferen, die in Nederland gekweekt worden*. G.L. Funke, Amsterdam.

SUMMARY

After the main taxonomic issues had been solved by Ranney et al. (2007) and an overview of the species and cultivars was published in *Dendroflora* No 48, page 87-102, the Trials Committee of the KVBC suggested a new trial of *Fothergilla*. In 2015, 15 cultivars of *Fothergilla* were planted for assessment, which took place in 2017 and 2018. Several cultivars of *Fothergilla* are very similar to each other. This particularly is the case with 'Red Licorice', 'Rein Bulk', 'Sea Spray', 'Suzanne' and 'Windy City', the latter having a slightly looser habit.

Fothergilla is not suitable for all soil types and as propagation and continuous ornamental value cannot be guaranteed, no cultivar was awarded three stars. The highest rated cultivar, *F. major* 'Lansing', received two stars. It is a non-suckering, low and compact shrub. Well-branched, floriferous and usually with excellent autumn colours. Four cultivars were awarded one star: '*F. gardenia* 'Carolina' and *F. intermedia* 'Mount Airy', 'Red Licorice' and 'Rein Bulk'. An "s" (for special purposes) was given to *F. gardenii* 'Harold Epstein', a dwarf shrub.

Further, two new, recently (re-)established species are introduced: *F. milleri* and *F. parvifolia*. Both can be regarded as diploid counterparts of *F. gardenii*, which is typically tetraploid. The leaves of *F. gardenii* are green and stand in an average angle of 90 to the lateral branches. In *F. milleri* the leaves are greyish green to bluish and are upward-facing. In *F. parvifolia* the leaves have cordate bases and are downward-facing.

F. major 'Lansing'
(FOTO: RH)

